

Nesimi türkmenmi, azerbaýjan?

Category: Kitapcy, Türkmen dili

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Nesimi türkmenmi, azerbaýjan? «*Iki jahan maňa sygar, men bu jahana sygmazam...*»

Seýit Nesimi.

«Ol kim idi dabanyndan soýdular?...»

Magtymguly Pyragy

«Äpet meýdançada ýaňlanýar surnaý,

Jesediň daşyndan dymýar märeke:

– Bu dünýeden geçen bu zannyýaman

Ýa Hudaýym,

Nämedikä?

Nämekä?»

Annaberdi Agabaýew / «Sorag alamaty» poemasyndan.

• Nəsiminin qəzəllər toplusu Ukraynanın mərkəzi kitabxanalarında

01 Fevral 2020

Dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə Ukraynada işıq üzü görmüş “I шляхом Істини постав я сам...” (“Haqq yolu mən özüm oldum”) (ADTM) kitabı ölkənin, adları aşağıda göstərilən kitabxana və universitetlərində yerləşdirildi:

1. Ukrayna Elmlər Akademiyasının Vernadski adına Ukrayna Milli Kitabxanası (<http://www.nbuv.gov.ua/>);
2. Ukrayna Milli Yazıçılar İttifaqı Kitabxanası (<http://www.nspu.com.ua/>);
3. Ukrayna Kitab Palatası (<http://www.ukrbook.net/>);
4. Kiyev Milli Linqvistika Universitetinin nəzdində Heydər Əliyev adına Azərbaycan Dili və Mədəniyyəti Muzeyi (<http://www.knlu.edu.ua/>);

5. İrpenya Mərkəzi Şəhər Kitabxanası;
6. Korolenko adına Xarkov Dövlət Elmi Kitabxanası (<http://korolenko.kharkov.com/>);
7. Kiyev şəhəri Nekrasov adına Mərkəzi Kitabxana (<http://clsg.ho.com.ua/>);
8. Kiyev şəhəri Lesya Ukrainka adına kitabxana (<http://lucl.kiev.ua/>);
9. Kiyev şəhəri Stefanik adına kitabxana (<https://svyat.kyivcity.gov.ua/content/biblioteka-im-vstefanyka.html>);
10. Jitomir vilayəti Ədəbiyyat Muzeyi (<https://museum-portal.com/ru/museum/zhytomyr-regional-literature-museum>);
11. Kiyev şəhəri Şevçenko Mərkəzi kitabxanası (<http://shevcbs.kiev.ua/?path=0/2/1757/9432&id=9408>);
12. Poltava İqtisadiyyat və Ticarət Universitetinin kitabxanası;
13. Ukrayna-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi (<http://lib.puet.edu.ua/>).

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1042>

• Kiyevdə Nəsiminin qəzəllər toplusunun növbəti təqdimatı keçirilib

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1059>

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1052>

• Nəsiminin qəzəllər toplusu Jitomirdə və Poltavada təqdim edildi

11 Dekabr 2019

Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin Ukraynada işıq üzü görmüş “І шляхом Істини постав я сам...” (“Haqq yolu mən özüm oldum...”) şeirlər toplusu (Dövlət Tərcümə Mərkəzi) Jitomir Dövlət Politeknik Universitetində təqdim edilib.

Universitetin müəllim və tələbə heyəti, elm və sənət

adamlarının, media və ictimaiyyət nümayəndələrinin qatıldığı toplantıda təhsil ocağının Elmi-pedaqoji iş və gənclər siyasəti üzrə prorektoru Yelena Denisyuk, Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri Vasili Mamray və digərləri çıxış edərək, 650 illiyi bu il Azərbaycanda və beynəlxalq aləmdə qeyd edilən dahi Nəsiminin yaradıcılığı haqqında fikirlərini bölüşüblər, ukrain dilində Ukraynada ərsəyə gətirilmiş kitabın şairin yaradıcılığı haqqında geniş təsəvvür yaratdığını bildiriblər. Mərasimdən sonra kitab universitetin kitabxanasına, eləcə də Jitomir Vilayət Ədəbiyyat Muzeyi fonduna hədiyyə edilib. Muzeyin direktoru Vitali Yeremeyevlə görüş zamanı kitabın Ukraynanın digər şəhər və vilayətlərinə yayılması imkanları müzakirə olunub.

Kitabın həmçinin, Poltava İqtisadiyyat və Ticarət Universitetində də təqdimatı keçirilib.

Universitetin müəllim və tələbə heyətinin, elm və sənət adamlarının qatıldığı toplantıda layihənin məsul katibi Marina Qonçaruk çıxış edərək, 650 illiyi bu il Azərbaycanda və beynəlxalq aləmdə geniş qeyd edilən dahi Nəsiminin həyatı və yaradıcılığı haqqında ətraflı məlumat verib.

Tələbələrə “Nəsimi” filmindən kadrlar nümayiş etdirilib, dahi şairin ukrain dilində şeirləri səsləndirilib.

Təqdimatdan sonra kitablar universitetin kitabxanasına hədiyyə edilib.

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1023>

• Nəsiminin qəzəllər toplusu Jitomirdə təqdim edildi

09 Dekabr 2019

Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nəsiminin Ukraynada işıq üzü görmüş “І шляхом Істини постав я сам...” (“Haqq yolu mən özüm oldum...”) şeirlər toplusu (Dövlət Tərcümə Mərkəzi) Jitomir Dövlət Politeknik Universitetində təqdim edilib.

Universitetin müəllim və tələbə heyəti, elm və sənət adamlarının, media və ictimaiyyət nümayəndələrinin qatıldığı toplantıda təhsil ocağının Elmi-pedaqoji iş və gənclər

siyasəti üzrə prorektoru Yelena Denisyuk, Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri Vasili Mamray və digərləri çıxış edərək, 650 illiyi bu il Azərbaycanda və beynəlxalq aləmdə qeyd edilən dahi Nəsiminin yaradıcılığı haqqında fikirlərini bölüşüblər, ukrain dilində Ukraynada ərsəyə gətirilmiş kitabın şairin yaradıcılığı haqqında geniş təsəvvür yaratdığını bildiriblər. Mərasimdən sonra kitab universitetin kitabxanasına, eləcə də Jitomir Vilayət Ədəbiyyat Muzeyi fonduna hədiyyə edilib. Muzeyin direktoru Vitali Yeremeyevlə görüş zamanı kitabın Ukraynanın digər şəhər və vilayətlərinə yayılması imkanları müzakirə olunub.

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1022>

• **Nəsiminin qəzəllər toplusu Xarkovda təqdim olundu**

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1020>

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1018>

• **Nəsiminin qəzəllər toplusu Ukrayna Yazıçılar Birliyində təqdim olunub**

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:1019>

• **Nəsiminin qəzəllər toplusu Moskvada təqdim olundu**

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:993>

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:992>

• **"Cahana sığmaz Nəsimi" qəzəllər toplusu işıq üzü gördü**

26 Sentyabr 2019

Dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə töhfə olaraq ərsəyə gətirilmiş "Cahana sığmaz Nəsimi" kitabı (Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzi) işıq üzü görüb.

Nəsimi cizgilərini və dövrünün mənzərələrini əks etdirən illüstrasiyalarla tərtib olunmuş kitaba şairin 300-dən çox qəzəli daxil edilib.

Kitabın redaktoru və ön sözün müəllifi filologiya elmləri

doktoru Paşa Əlioğludur.

Ön sözdən:

“Möhtəşəm ədəbi irsi, mütərəqqi, humanist ideyaları, dönməz şəxsiyyəti, amalı uğrunda fədakar mübarizəsi, dəyanəti, əqidə şəhidi olması böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin adını bütün Yaxın və Orta Şərq xalqları ədəbiyyatında əbədiləşdirmiş, ona dünya şöhrəti gətirmişdir. 680-ci ildə İmam Hüseynin, 922-ci ildə Həllac Mənsurun, 1394-cü ildə Fəzlullah Nəiminin əqidə uğrunda fədakarcasına ölümündən sonra Nəsiminin 1417-ci ildə Hələbdə vəhşicəsinə qətlə yetirilməsi ideya və əqidə şəhidliyinin misilsiz nümunəsi kimi dildən-dilə keçərək əfsanələşdi. Orta əsrlərin yazılı mənbələrinin, təzkirələrin göstərdiyi kimi, Nəsimi üç dildə – türk, fars və ərəb dillərində dərin məzmunlu, yüksək bədiiliyi ilə seçilən əsərlər yazmış, bütün Yaxın və Orta Şərqdə dahi şair kimi böyük nüfuz qazanmışdı. Lakin, əlbəttə ki, şairin ən böyük xidməti dilimizin ən müxtəlif fikirləri ifadə etmək imkanlarını genişləndirməsi və anadilli şeirimizi yüksək zirvəyə qaldırması idi...”

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:983>

• **Rusiya və Belarus ədəbi portalları İmadəddin Nəsimidən yazdı**

04 İyul 2019

Rusiyanın “Atalar” və Belarusun “Sozvuçie” ədəbi portalları İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi münasibətilə rus dilində Moskvada işıq üzü görmüş “И стал Путем Истины я cam” kitabının nəşri ilə bağlı məlumat yayıb. Məlumatda deyilir:

“Dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə rus dilində ərsəyə gətirilmiş “И стал Путем Истины я cam” kitabı Moskvada nəşr olunub. Kitaba daxil edilmiş 200-ə yaxın qəzəl və rübai Nəsimi yaradıcılığını işıqlandıran “Поэзия вечной истины” adlı məqalə, eləcə də əsərlərdə yer alan mürəkkəb sözlərə dair izah və şərhrlərlə verilib. Moskva Yazıçılar Birliyinin “U Nikitskix

vorot" nəşriyyatında çap olunmuş kitabın tərtibçisi və ön sözünün müəllifi Püstə Axundovadır".

Keçid linkləri:

<https://atalar.ru/n-siminin-q-z-ll-r-toplusu-moskvada-isiq-uzu-gordu.html>

<http://www.sozvuchie.by/knigi/item/6485-v-moskve-izdan-sbornik-gazelej-nasimi.html>

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:961>

• Nəsiminin qəzəllər toplusu Rusiyanın mərkəzi kitabxanalarında

01 İyul 2019

Dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə Moskvada nəşr olunmuş "И стал Путем Истины я сам" kitabı (Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzi) adları aşağıda göstərilən Rusiya kitabxanalarına yerləşdirildi:

1. Rusiya Dövlət Kitabxanası, Moskva (<https://www.rsl.ru/>)
2. Rusiya Milli Kitabxanası, Moskva (<http://nlr.ru/>)
3. Rusiya Federasiyası Prezident Administrasiyası Kitabxanası, Moskva (<https://www.prilib.ru/item/426645>)
4. Rusiya Federasiyası Parlament Kitabxanası, Moskva (<https://parlib.duma.gov.ru/>)
5. M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası (<https://www.msu.ru/info/struct/dep/library.html>)
6. Rusiya Elmlər Akademiyası Kitabxanası, Sankt-Peterburq (<http://www.rasl.ru/>)
7. Rusiya Dövlət İncəsənət Kitabxanası, Moskva (<http://liart.ru/ru/>)
8. M.İ.Rudomino adına Ümumrusiya Dövlət Xarici Ədəbiyyat Kitabxanası, Moskva (<https://www.culture.ru/institutes/4211/vserossiiskaya-gosudarstvennaya-biblioteka-inostrannoi-literatury-imeni-m-i-i->

rudomino)

9. Rusiya Elmlər Akademiyasının Ümumrusiya Elm İnkişafı İnstitutu, Moskva

(http://rucompromat.com/organizations/vserossiyskiy_institut_nauchnoy_i_tekhnicheskoy_informatsii_ran)

10. Rusiya Dövlət İctimai-Elmi Kitabxanası, Moskva (<http://www.gpntb.ru/>)

11. Rusiya Dövlət Uşaq Kitabxanası, Moskva (<https://rgdb.ru/>)

12. Rusiya Təhsil Akademiyasının K.D.Uşinski adına "Kitabxana" İnformasiya Mərkəzi, Moskva (<http://www.gnpbu.ru/>)

13. Rusiya Elmlər Akademiyasının İctimai Elmlər üzrə Elmi İnformasiya İnstitutu, Moskva (<http://inion.ru/library/about/>)

14. Rusiya Dövlət İctimai Tarix Kitabxanası, Moskva (<https://www.shpl.ru/>)

15. Rusiya İnformasiya Teleqraf Agentliyinin Milli Nəşriyyat Fondu, Moskva (<https://tass.ru/moskva>)

16. Rusiya Elmlər Akademiyasının Dövlət İctimai Kitabxanası (Sibir) (<http://www.spsl.nsc.ru/>)

17. P.İ.Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasının S.İ.Taneyeva adına Elmi Musiqi Kitabxanası, Moskva (<http://taneevlibrary.ru/>)

18. İ.Y.Franko adına Krım Universal Elmi Respublika Kitabxanası, Simferopol (<http://franco.crimealib.ru/>)

19. Uzaq Şərq Dövlət Elmi Kitabxanası, Xabarovsk (<http://www.fessl.ru/>)

20. V.N.Orlov adına Krım Respublika Uşaq Kitabxanası, Simferopol (<http://orlovka.org.ru/>)

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:960>

<https://www.aztc.gov.az/az/posts/id:960>

Arzu Bayramova / Ruhı revana sığmaza – Sami Yusuf «Nesimi»

<http://kitapcy.com/news/2019-10-11-8421>

Çulpan ZARIPOVA / «Segiyt Remiyew we Nesimi»

<http://kitapcy.com/news/2020-06-21-11837>

* * *

*«Arapnyň nutgy baglandy dilinden,
Sen kimdir diýen kim, türkmen sen.»*

Seýit Nesimi.

(<http://kitapcy.com/news/2018-07-15-1312>)

*«Nesiminiň adynyň, şahsyýetiniň, ideýalarynyň hem-de ömrüniň
türkmen halkynyň janly taryhy hakydasyň esasydygyny
tassyklaýar.»*

*«Seýit Nesiminiň ölümi türkmen hakydasynda ömürylla ýatdan
çykajak pajyga bolup galypdyr.»*

*«1370-nji ýylda Halap şäheriniň ýanyndaky Nesim diýen obada
eneden bolan şahyryň döwründe Kiçi Aziýanyň syýasy durmuşynda
Zülgadarly, Akgoýunly hem Garagoýunly türkmen taýpalapary uly
rol oýnapdyr. Nesimi zülgadarlylaryň hany Alybeg, Diýarbekiriň
häkimi Osman Garaýoluk Akgoýunly bilen ýakyndan aragatnaşyk
saklapdyr. Halap iri söwda hem medeni merkez bolupdyr. Öz
gysga ömründe Seýit Aly Nesimi Bagdatda, Türkiýede, beýleki
ýerlerde bolup görüpdür. Ol 1417-nji ýylda Halapda derisi
soýlup, öldürilipdir.»*

*«Türkmen diliniň mistikasynyň iň abat saklanyp galan ýeri
Seýit Nesiminiň şygryýetidir.»*

Osman ÖDE / «Seýit Nesimi»

<http://kitapcy.com/news/2018-07-19-1386>

*«En eski çağlardan başlayarak Irak'ta yerleşen Türkmenlerin
kendilerine özgü edebiyatları da olmuştur.*

*Bu dilin ve edebiyatın kökü en fazla Oğuzlara bağlanır. Çünkü
tarih boyunca Hicri 54 (Miladi 673) yıllarından başlayarak
Irak'ta yerleşen Oğuzlar çoğunlukla Orta Asya ve
Azerbaycan'dan buralara göç etmişlerdir.*

*Irak Türkmenleri Irak'a dalgalar biçiminde göç etmeye
başladıkları 7. yüzyıldan 700 yıl sonra, XIV'üncü yüzyılda,*

yazılı edebiyatımızda, büyük şairimiz İmadettin Nesimi Elbağdadî'nin ürünleri ortaya çıktı.

700 yıl süresince onların sözlü edebiyatları olduğu kadar da, elbette ki, yazılı edebiyatları da vardı.

Irak'ta yerleşme tarihlerinden İmadettin Nesimi Elbağdadî'nin yaşadığı döneme dek (1314-1370) hiçbir Iraklı Türkmen şair ve yazarın yetiştiği saptanılmadı.

Bilindiği gibi Oğuz adıyla tanınan bir takım boy ve oymaklar Türkistan'ın en uzak yerlerinden gelerek 1055 yıllarında Irak'ta yerleşmeye başladılar ve kendilerinden önce gelen Türkmen dalgalarıyla ilişkilerini kesmediler. Bunlar az bir süre içinde egemenliklerini İran, Irak, Şam ve Küçük Asya topraklarına yaydılar. Bunlara Selçuklular adı verildi. Egemenlikleri ise 1193 yılına dek sürdü.

1258, yani Moğolların Irak'ı işgal etmelerine dek Irak'taki Türkmen beyliklerinin dili Türkmence idi. Selçuklularla beyliklerin 200 yıl süren egemenlikleri dönemlerinde dilin Türkmence olduğunda kesinlikle kuşku duyulmamalıdır ama ne yazık ki bunların dili konuşma dilinden öteye geçmiyordu. Bu dönemde 1073-1077 yılları arasında Bağdat'ta Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Divan-ı Lugat'it Türk en önemli yapıt olarak ortaya çıkmıştır.»

«XV. yüzyıl başlarında 1403'te Irak'a egemen olan Karakoyunluların da, onlardan sonra 1467'de Irak'ta hüküm süren Akkoyunlular'ın da dili Türkmence idi.

1508 yılında Bağdat, Safeviler tarafından işgal edildikten sonra Irak'ta Türkmence yine resmi dil olarak benimsenmiştir. Bu durum İmadettin Nesimî'nin ölümünden 117 yıl sonraya dek sürdü ve 1534 yılında **Osmanlıların Bağdat'ı işgal etmelerinden sonra, Irak Türkmen dili ikiye bölündü**. Halk dili Azerbaycan Türkçesi'ne koşturularak varlığını sürdürürken, edebî dilimiz Osmanlıca'nın etkisi altında kaldı.»

Jasim Gürbüz / «Yrak türkmen edebiyaty»

<http://kitapcy.com/news/2018-11-04-3117>

- **Goçmaça maglumat üçin seret:**

Аннаберды Агабаев / «Казн Несими» («Sorag alamaty»)

<http://kitapcy.com/news/2020-05-01-7019>